

**УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ ПРЕДСТАВНИЦТВА В НІМЕЧЧИНІ (1918–1922):
ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ /УПОРЯДНИКИ ДАНИЛЕНКО В.М., КРИВЕЦЬ Н.В. –
К.: “СМОЛОСКИП”, 2012. – 592 С.**

Публікація історичних джерел здавна є невід’ємною частиною наукового процесу, адже саме за рахунок таких публікацій створюється його фундаментальна джерелознавча база. Спираючись на оприлюднені джерела, історична наука розвивається, претендуючи на розкриття всебічної картини минулого. Тому зрозумілим є прагнення науковців до публікації тематичних збірників документів та окремих історичних пам’яток.

В умовах визначення зовнішньополітичного вектора України звернення до досвіду попередніх етапів державотворення видається актуальним. Дипломатична історія доби Української революції, коли Україна вперше після тривалого часу виступила, як самостійний суб’єкт міжнародного права, заслуговує на особливу увагу.

Зовнішньополітична діяльність є одним із пріоритетних напрямків процесу державотворення. Її мета і характер визначаються геополітичною ситуацією, політичним режимом, економічним та військовим потенціалом, національними особливостями та пережитим історичним досвідом. В новітній час порівняно з попередніми епохами зростає складність та інтенсивність міждержавних стосунків. Документація стає більш обширною, систематичною, різноманітною, як за змістом, так і за формою. Пропонована читачеві книга продовжує серію публікацій архівних документів з історії української дипломатії ХХ століття. Упорядники провели велику пошукову науково-дослідницьку роботу по збиранню та систематизації документів, більша частина яких до 90-х рр. минулого століття була засекречена, зберігалась у спецховищах, доступ до яких був обмежений.

У передмові до збірника автори формулюють мету, завдання та окреслюють основні напрями діяльності українських дипломатичних представників в Німеччині в 1918–1922 рр. Дослідники зазначають, що “новітні дипломатичні зв’язки України й Німеччини мають глибоке коріння у ХХ ст., коли в національно-визвольних змаганнях відроджувалась, міцніла і знову під тиском чужоземців занепадала українська державність” [с. 5]. Подані у збірнику документи і матеріали розкривають процес становлення і функціонування національного посольства України в Німеччині в добу Української революції, визначають роль зовнішньополітичної служби та окремих дипломатичних представників у відстоюванні політичних, економічних та культурних інтересів України на міжнародній арені. У збірник ввійшли документи фондів Української Центральної Ради, Міністерства закордонних справ Української Держави, Посольства Української Держави в Німеччині, Міністерства закордонних справ УНР, Посольства УНР в Німеччині, та фонду Народного комісаріату закордонних справ УСРР, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України – всього 339 одиниць документів і матеріалів. До збірника включено постанови, розпорядження, доповідні записки, інформаційні повідомлення і звіти, штатні розписи, телеграми, заяви, що становлять основу документальної спадщини українських представництв в Німеччині.

Аналіз документів дає можливість прослідкувати особливості українсько-німецьких дипломатичних зв’язків в період існування Української Народної Республіки, проголошеної І Універсалом Центральної Ради, Гетьманату, Директорії та вплив геополітичних змін на реалізацію стратегічних зовнішньополітичних завдань. Так документи Української Держави (29 квітня – 14 грудня 1918 р.) свідчать про посилення німецького напрямку зовнішньополітичної діяльності. На це вказує надання статусу І рангу українському посольству в Німеччині, розширення кола питань, яким воно займалось, а саме: допомога біженцям, ознайомлення німецьких урядових кіл і громадськості з політикою, історією та культурою України. Українські представники в Берліні отримали право виконувати

координаційні функції та завдання, пов'язані з урегулюванням відносин між Україною та іншими європейськими державами.

Документи збірника в значній мірі персоніфіковані, особливо це стосується діяльності посла УНР в Німеччині Миколи Порша – одного з лідерів УСДРП. Діяльність Порша, представлена в документах, демонструє активну позицію дипломата, що неодноразово зустрічався з міністром закордонних справ Німеччини та дипломатичними представниками Англії, Франції та США у Берліні, вів активну нотну переписку, що стосувалася долі інтернованих українців, організації культурного життя українських емігрантів, надання допомоги студентам у навчанні в Німеччині. М. Порш брав участь практично у всіх нарадах послів і голів дипломатичних місій УНР, на яких ініціював закони, що передбачали оптимізацію роботи українських представництв в Німеччині. Поряд з джерелами офіційного характеру в збірнику представлені Его-документи: листи, щоденники, спогади, що є основою для дослідження особистості перших дипломатів Української Держави, вагомий вклад яких у справу державотворення важко переоцінити.

Документи і матеріали збірника подають в хронологічному порядку, що дає можливість прослідкувати діяльність дипломатичних представників в історичній ретроспективі, на фоні геополітичних змін в Європі та світі й відтворити надзвичайно складний історичний процес формування пріоритетів зовнішньої політики України в 1918–1922 рр.

Збірник документів дає можливість прослідкувати політичну кухню взаємин Німеччини та України, визначити – як, і під впливом яких реалій приймалися ті чи інші рішення, що допомагало, а що заважало їх виробленню і втіленню в життя.

Упорядники збірника ретельно підійшли до оформлення документів. Кожен документ має легенду, в якій вказані скорочена назва архіву, фонд, опис, справа, аркуші, відомості про оригінальність документа і спосіб його виконання. До збірника додаються передмова, список скорочень, коментарі, географічний та іменний покажчики.

Книга може стати в нагоді не тільки студентам, викладачам, науковцям, всім хто вивчає історію українсько-німецьких стосунків, але і тим, хто безпосередньо творить і реалізує сучасну зовнішньополітичну концепцію України.

**Микола Алексієвець (Україна),
Інна Бороська (Україна)**